

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Miejsce
na naklejkę
z kodem*

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA LITEWSKIEGO

POZIOM PODSTAWOWY

MAJ 2013

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Czas pracy:
170 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 70**

*Część I – 21 pkt
Część II – 49 pkt*

MOL-P1_1P-132

Część I – rozumienie czytanego tekstu

Atidžiai perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus. Atsakinėkite tik teksto pagrindu ir tik savo žodžiais – jeigu užduotyje nenurodyta kitaip.

Tapatumo ieškokime kultūroje

1. Iškilusis semiotikas Algirdas Julius Greimas paskaitoje, skaitytoje 1965 m. *Santaros–Šviesos* suvažiavime, sakė: „Mes nežinome, kas yra gera ir bloga, bet žinome, kad negalime palikti žmogaus, neįrašydami jo į tam tikrą simbolinę kultūrinę sistemą“ (Greimas 1993: 78). Šią mintį galime suprasti kaip būtinybę žmogui surasti savo vietą, savo namus kultūroje, kartu ir savo paties tapatumą, savo gyvenimą. Kam nesiseka surasti savo vietos kultūroje, tam, reikia manyti, nepavyksta surasti ir paties savęs.
2. Įrašymas į vienokią ar kitokią simbolinę kultūrinę sistemą prasideda nuo pat pirmųjų žmogaus gyvenimo dienų. Pirmasis simbolinis „įrašas“ yra krikštas, vardo įgijimas, kuriuo mažasis individas yra įsmeninamas ir įpilietinamas, įrašomas į tautos kultūrinę, konfesinę erdvę. Tolesnis vyksmas – auklėjimas, lavinimas šeimoje ir mokykloje, čia dar prisideda radijas, televizija, internetas, daugybė kitų aplinkybių ir veiksmų. [...]
3. Kad įsilietum į kultūrą, reikia išsiugdyti tam tikras savybes – atvirumą ir imlumą, aktyvumą ir pasitikėjimą, taip pat svarbu pasinaudoti palankiomis aplinkybėmis ir pačiam jas susikurti. Reikia stengtis atsiverti bendraujant su kitais, nebūtinai realiais asmenimis, ne mažiau svarbus sąlytis su tais, kurių nebėra tarp gyvųjų, bet apie jų nuveiktus darbus byloja kultūros istorija. [...]
4. Esame tokie, kokia yra kultūrinė mūsų aplinka, iš kurios negalime „ištrūkti“. Į ją nuo mažens esame įrašyti, o vėliau įsitraukiame patys, kai ką pasyviai priimdami ir su tuo tapatindamiesi, kai ką atmesdami, kai ką ir patys pridėdami. Tačiau tą darome tam tikrais, nelabai suvokiamais būdais, perimtais iš nacionalinės kultūros.
5. Išėitų, esame lyg ir savosios kultūrinės aplinkos „belaisviai“, varžomi kultūrinio determinizmo? Nenorėčiau su tuo sutikti, tokia būseną yra būdingesnė vadinamosioms tradicinėms, uždaroms visuomenėms, kurioms priklausantys individai suvokia save tik kaip šeimos, bendruomenės narius. Lietuvos visuomenė tokia nėra, ji juk atvira, jos madas dabar diktuoja liberalioji mąstysena ir veikseną, net kyla klausimas, ar neatėjo laikas apmąstyti liberaliojo atvirumo ribotumą tiek jo paties, tiek visuomenės labui. Nes, geriau įsižiūrėjus, aiškėja, kad ir liberalioji mąstysena ne vien tik išlaisvina – patiklia sąmonę ji geba ir „įkalinti“, beje, ne mažiau griežtai už kokią nors kitą mąstyseną. [...]
6. Populiarus būdas „ištrūkti“ iš lietuviškos aplinkos – emigracija – ne visada gelbsti, nes ir svetur atsidūręs asmuo nėra laisvas nuo to, ką atsivežė su savimi. Tai gali pavykti tik išėivių vaikams ar net vaikų vaikams, išgyvenusiems dvilypio tapatumo nepatogumus ir tapusiems naujosios tėvynės piliečiais.
7. Beje, byloti kultūros vardu – pernelyg didelė atsakomybė, tad, tęsdamas svarstymą, apsiribosiu tik tautos mentalitetu, kaip viena iš kultūros apraiškų. Tai mąstymo, vertinimų ir įpročių visuma, daugiau ar mažiau apimanti visų sluoksnių tautiečius. [...]
8. Pirmiausia reikia pabrėžti, kad dabartiniam lietuvių mentalitetui būdinga raiški idealiųjų ir pragmatinių motyvų disproporcija – antrųjų persvara yra didžiulė. Dabartinio statistinio lietuvio požiūrį į gyvenimą labiau apibūdina veiksmoždziai „gauti“, „imti“, „griebti“ negu „daryti“, „kurti“, „duoti“. Sovietinės patirties pėdsakas čia neabejotinas. Tai reiškia, kad dauguma tautiečių yra linkę tapatintis su vartotojais, kuriems labiausiai rūpi materialinės gėrybės, materialinė gyvenimo kokybė – čia jie mato savirealizacijos būdą, savigarbos ir orumo atramą. Šito polinkio nereikėtų painioti su nepriteklių slegiamų žmonių pastangomis užsidirbti duonos kąsnį. Vis dėlto labai nedaug vilčių, kad iš vargo

išbridusieji, kai smarkiai praturtės, arba tie, kurie apskritai niekada skurdo nepatyrė, atsigręš į kultūrą, joje ieškos dvasinių paskatų, kitaip sakant, nuo gėrybių kils prie vertybių. [...]

9. Etninės kultūros sąsajos su tautiškumu yra glaudžios ir plika akimi matomos, tačiau profesionaliosios kultūros, ypač meno, ryšys gali būti ne tik tiesioginis, bet ir netiesioginis, menamas ar koks nors kitoks, net apskritai neįžvelgiamas. Jauno žmogaus kultūrinį tapatumą labai sustiprina humanitariniai mokslai, estetinis lavinimas. Viena iš svarbių švietimo sistemos gerinimo užduočių – siekti, kad mokyklose šių dalykų neužgožtų fizika, matematika, informatika ir pan., nes tik tada išugdysime supratimą, kad nuo gėrybių reikia kilti vertybių link...

Bronislovas Kuzmickas
Kultūros barai 2011, nr 4. P. 2-4.

Užduotys

1 užduotis (1 balas)

Remdamiesi 1 pastraipa paaiškinkite, koks ryšys sieja žmogų ir kultūrą. (1 pastr.)

.....

2 užduotis (1 balas)

Savais žodžiais perteikite, kokią reikšmę žmogui turi vardas. (2 pastr.)

.....

.....

3 užduotis (2 balai)

Kaip, pasak autoriaus, žmogus gali tapti aktyviu kultūros nariu? (3 pastr.)

1) .....

.....

2) .....

.....

4 užduotis (2 balai)

Ką, pasak autoriaus, turi bendro tradicinės visuomenės nario ir liberalo mąstysena? (4–5 pastr.)

1) .....

.....

2) .....

.....

5 uždutis (1 balas)

Remdamiesi 5 pastr. Kontekste pavartotais žodžiais „belaisviai“ ir „įkalinti“ pratęskite sakinį.

Žodžiai „belaisviai“ ir „įkalinti“

- a) pavartoti tiesiogine prasme
- b) yra frazeologizmai
- c) pavartoti perkeltine prasme
- d) yra antonimai

6 uždutis (2 balai)

Kaip autorius apibūdina liberaliosios mąstysenos įtaką Lietuvos visuomenei? (5–6 pastr.)

1) .....

.....

2) .....

.....

7 uždutis (1 balas)

Koks, anot B. Kuzmicko, yra ryšys tarp emigracijos ir kultūrinio tapatumo? (6 pastr.)

.....

.....

.....

8 uždutis (2 balai)

Savais žodžiais paaiškinkite, kaip autorius vertina dabartinį lietuvių mentalitetą (7–8 pastr.). Pateik du vertinimo pavyzdžius.

.....

.....

.....

.....

9 uždutis (2 balai)

Kokios dvi žmonių grupės, pasak B. Kuzmicko, dažniau gali likti abejingos savo tautos kultūrai? (8 pastr.)

.....

.....

10 uždutis (1 balas)

Išrašykite frazeologinį žodžių junginį, kurį vartoja teksto autorius, kalbėdamas apie aiškų, suprantamą dalyką. (9 pastr.)

.....

.....

11 užduotis (1 balas)

Kaip, autoriaus nuomone, galima lavinti jaunimo kultūrinio tapatumo jausmą?
(9 pastr.)

.....
.....
.....

12 užduotis (1 balas)

Kaip suprantate B. Kuzmicko dukart pavartotą posakį „nuo gėrybių reikia kilti vertybių link“? (8–9 pastr.)

.....
.....

13 užduotis (2 balai)

Parašykite po vieną sinonimą šiems tekste pavartotiems žodžiams:

nuo mažens – .....

išeivis – .....

14 užduotis (1 balas)

Remdamiesi visu tekstu trumpai suformuluokite jo pagrindinę mintį.

.....
.....
.....
.....

15 užduotis (1 balas)

Nurodykite skaitomo teksto stilių:

- a) publicistinis
- b) administracinis
- c) mokslinis
- d) literatūrinis

Część II – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

1 tema: Remdamiesi pateiktais Antano Vienuolio apsakymo *Paskenduolė* fragmentais ir visu kūriniiu aptarkite lietuviško kaimo buities bei pasaulėžiūros vaizdavimo būdą (požiūrį į darbą, gamtą, moralines vertybes, religiją).

Antanas Vienuolis

Paskenduolė

Ištraukos

[...]

Visai kitokia buvo Veronika pirmiau. Jau treči metai tarnauja ji Šepečių sodžiuje turtingiausiajam ūkininkui Kaikariui ir per tą laiką taip ji susigyveno ir susiprato su šepetiškiais, jog kaip čia ir gimusi buvo.

Ir vikri gi buvo Kaikario Veronika: ar tau vakaruškose, ar tau pabarėj, ar gegužinėse pamaldose, ar klojime – visur ji pirmutinė. Ir gera dainininkė buvo, ir balsą gerą turėjo. Visus kadrilius, visas polkas išėiti mokėjo, o dainelių, dainelių – tai ir per abi šienapjūtes visų ji neišdainuodavo.

Namie irgi tikra šeimininkė: ir prastus, ir aštuonianyčius pati įsiverti bei išausti mokėjo. O ruoša, anot Kaikarienės, tirpdavo jos rankose.

[...]

Kaip žiemą, taip vasarą, kaip sekmadienį, taip ir penktadienį – visada ji būdavo vienodai linksma ir nė valandėlės ramiai nepasėdi. Ir ko tik ji neprasimanydavo!

Žiemą, būdavo, ims ir pogulio vietoj perbėgs per sodžiu: vienoj pirkioj pavogs kieno ratelį ir, užvertusi jį ant pečių pirmam pasipainiojusiam vaikinui, lieps nešti ten ar ten; iš kitos draugės pagriebs linų kuodelį, dar kitos nuriš šniūrą, išsuks verpstą, iškrapštys špūlę; kai kurioms, prantesnėms, stačiai riktelės per langą arba mostelės ranka – ir žiūri, vakare susirenka su rateliais viešėti kokion nors pirkion viso sodžiaus merginos.

Apsiliuobę ateina ir vaikinai. Atėję kas pančius suka, kas vyžas pina, o kas ir niekus sau tautija arba su merginomis plepa. Ir ilgai paskui tą vakarą po sodžių skamba linksmi jaunimo juokavimai ir dainos.

Tik vienui vieno daiktelio neteko Veronikai – tai dievobaimingumo, už ką ją sodžiaus moterėlės ir bardavo, ir ūdydavo, ir privedžiodavo, ir baisių baisiausiomis kankynėmis po mirties baugindavo, tačiau niekas negelbėdavo, o jei kai kada ir paveikdavo, tai neilgam.

[...]

Štai atėjo ir darbymetė, jau ir pievas parugėj pradėjo pjauti.

Dieną šen ir ten, tarp rugių, pievelėse, dygo ir augo dideli žalio šieno vežimai ir išdygę tarytum patys savaimė girgždėdami ir krutėdami plaukė į sodžiu.

„Dzim-dzam, dzim-dzam“, – visur girdėti buvo dalgių pustymas, plaktukų taukšėjimas, visur skambėjo linksmi žmonių balsai, dainos, juokavimai, ir, kaip rudenį gandrai, gražiomis rainelėmis apsidariusios pievose pulkavo merginos. Visų veiduose buvo matyti linksmos ir svarbios darbymetės reikšmė, o visas sodžius ir kelias, tarytum laukdamas pravažiuojant kokio didelio ir garbingo svečio, buvo nubarstytas žaliu žalumynu – šieniu.

Vakarais gi iki vidurnakčio laukai ir sodžiai toliese ošė, o arti skambėjo jaunimo dainomis.

[...]

Ant didžiojo vieškelio, tarp tankaus maišyto miško, prie pat kelio stovėjo senas pakrypęs ažuolinis kryžius.

Kuomet ir kas jį statė, niekas iš apylinkės senelių nebeatminė ir nežinojo, tačiau visi jį didžiai gerbė, laikė didele šventenybe ir bėdoje lankė.

[...]

Po šiuo kryžiumi meldėsi lenkmety, prieš eidami miškan apylinkės sodžių vyrai, paskui po juo verkė ir laužė rankas jų motinos ir žmonos, kai valdžia gabeno į Sibirą jų maitintojus.

Po šiuo kryžiumi merdėjo, nesavo balsu šaukdama, dėdienė Adomienė, kai dvaro malūne amžinai sužeidė jos vyrą; čia pat vaitojo motulė, palaidojusi paskutinį savo sūnelį, verkė nuskriausta našlaitė, ir daug po šiuo kryžiumi ašarų išlieta ir bėdų išpasakota...

Buvo pats vidurnaktis ir pats įmigis, kai Veronika, vienoj rankoj rožančių, antroj laukinių žolynų vainiką nešdama, artinos miško takeliu prie šio kryžiaus.

[...]

Sužibo, sublizgo ežero vanduo, apmirė jo plotas. Užsnūdo nendrės, sumigo ajerai ir nedrąsiai nuo pakaruoklių kapinių ežeran sužiuro kryžiavonėmis žemyn kryžiai.

Kaikarių daržely tarp mėtų ir šalavijų čiaušėjo čirškė žiogeliai; medžių lapuose birbė krutėjo nakties vabalai, peteliškės, apie trobesius švaistėsi šikšnosparniai.

Kvėpėjo medum, nasturtomis ir žaliuojančiais laukais. Graudi, liūdna tylą su tokia pat neapsakomo ilgesio ir nuliūdimo pilna mėnulio šviesa užviešpatavo sumigusiam sodžiuje.

Buvo pats vidurnaktis, kai Veronika atsikėlė nuo grindų ir, išėjusi iš klėties, atsistojo vidury kiemo. Mėnulio pilnatis žėrėjo jai tiesiog akysna ir klojo ant žolės jos keistą šešėlį.

Visur buvo tylu, ramu, slėpinga, tik Galuose, buvo girdėti, liūdnai dainavo Anicokas ir čirškė daržely žiogeliai.

Pamatęs žmogų, iš po prieklėčio išlindo Kaikario šuo ir nudžiugęs suko uodegą ir šniukštinėjo po kiemą.

Veronika jautėsi taip išvargusi ir taip nuilsusi, jog, nebegalėdama ilgiau stovėti ant kojų, priėjo prie klėties ir atsisėdo ant akmens.

Pribėgęs prie jos šuo padėjo savo pirmutines kojas ant merginos kelių ir pasistiepęs laižė jos sukruvintą veidą, pramuštą antakį, laižė rankas, plaukus ir, lyg norėdamas ką pasakyti, unkštė.

Apsikabino Veronika šunį abiem rankom už kaklo, prispaudė prie savęs ir, padėjusi ant jo galvos smakrą, pravirko taip, kaip niekad dar nebuvo verkusi.

Verkė jau ne savo bėdos, ne gėdos ir ne sumušta esanti, o verkė, kad tie visi artimi geri žmonės, visi dėdės, tetulės, draugės, lipšnūs berneliai, kuriems ji taip rūpėjo, kurie ją taip mylėjo, dabar gi ją taip skaudžiai išjuokė, nužemino ir kaip nenaudėlę ar kokią išgamą amžinai išstūmė iš savo tarpo. Verkė kaltės nežinodama, verkė Dievo apleista ir žmonių išsižadėta, o drauge su ja verkė ir toji gedulinga mėnulio šviesa, ir slėpinga tylą, ir liūdnai po miglotus laukus mėnesienoj glūdinėjanti, it graži nuskriausta mergaitė našlaitė, Anicoko daina.

Vienuolis A. Paskenduolė. In: Antano Vienuolio „Paskenduolės“ tekstas ir kritikų straipsniai bei ištraukos iš mokslinių studijų, „Colloquia“, sud. L. Mačianskaitė, red. D. Kalinauskaitė, Vilnius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003. P. 14-16; 21-23; 45-46.

2 tema: Gimtoji kalba – tautos dvasia ir tėvynės simbolis. Atskleiskite šią temą lygindami Bernardo Brazdžionio *Lietuviškam žodžiui* ir Marcelijaus Martinaičio *Tau ačiū, tėvyne* eilėraščių idėjas ir jų raiškos būdą.

Bernardas Brazdžionis

LIETUVIŠKAM ŽODŽIUI

O, mūs šventas lietuviškas žodi,
Ilgą naktį vergijoje kalėjęs,
Ne kaip vergas šiandien pasirodyk,
Bet kaip laisvas pavasario vėjas.
Be tavęs daugel kryžkelius krito,
Tau skambėt mūs padangę apgynę...
Nesulaukė jie tekančio ryto,
Bet sulauks Lietuva, jų tėvynė!

Jei tavęs nebekausto sugriuvę
 Skaudūs pančiai ir grotos nutolę,
 Šauk, vadink tu kiekvieną lietuvį,
 Šauk kovon nemarion, ne prieš brolių –

Šauk į žygi prieš svetimą jungą,
 Iš kapų kviesk pakilti vaidilą –
 Apie skaudų likimą ir sunkų
 Užmirštųjų dienų teprabyla.

Tepabunda krūtinės užmige,
 Tepradės mūsų širdys vėl plakti,
 Ir, išėję į vieškelių žygi,
 Šviesiu rytu paversim tą naktį!

Piemenėlio dainoj iš pagojų
 Ir iš staklių seselės trinyčiuos,
 Ir pilkosios žemelės artojų
 Maldose tu aidėk iš bažnyčios,

O, mūs šventas lietuviškas žodi,
 Kaip ramunė mūs žemėj pražydęs,
 Iš gimtųjų viensėdžių ir sodžių
 Tu skambėk stebuklingas ir didis!

Brazdžionis B. Lietuviškam žodžiui. In: B. Brazdžionis, Poezijos pilnatis, Vilnius, Lietuvos kultūros fondas, Sietynas, 1989. P. 191.

Marcelijus Martinaitis

TAU AČIŪ, TĖVYNE

Tau ačiū, tėvyne, už kalbą.
 Tau ačiū už darbą.
 Už nuovargį ačiū.
 Tau ačiū, kad Nemunas teka,
 už mėlyną bangą rugių,
 už drobės išbalintą taką,
 kad gyvas rytais pabundu.

Tau ačiū už paprastą valgį,
 kurį man sušildžiusi saugojai,
 už rasą ant dobilo žiedo, už dalgį,
 už mylimą ir už pasaulį.

Tau ačiū, kad mokei mane pavadinti žodžiu
 žemę, daiktus ir visa, kas auga.
 Tau ačiū už tai, kad matau ir girdžiu,
 kad noriu aš gerti, kad skauda...
 Tau ačiū, kad gyvas,
 kad šičia numirsiu,
 tau ačiū už vieškelių šviesą...
 Tau ačiū už tai, kad mane tu pamirši,
 suarsi mane ir apsėsi...

Martinaitis M. Tau ačiū, tėvyne. In: M. Martinaitis, Pareisiu su paukščiais. Rinktinė aukštesniųjų klasių moksleiviams, sud. M. Mikalajūnas, Vilnius, Tyto alba, 2002. P. 14.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)